ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ವಿಧಿ

ಭೋಜನವಿಧಿ

ಭೋಜನವು ಒಂದು ಯಜ್ಞ. ಈ ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು - ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರು ನಾವು ಭುಂಜಿಸುವ ಅನ್ನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರು ಭೋಜನದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೇ ಸಾರಭೋಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಅನಿರುದ್ಧರು ಇದ್ದು ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಾಸುದೇವ ನಮ್ಮ ಉದರದಲ್ಲಿದ್ದು ಭುಂಜಿಸುವ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಕ್ರಮದ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವವನೂ, ಮಾಡುವವನೂ, ಅನ್ನದಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು, ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನ

ವಂಶಸ್ಥಾದೀನ್......ಮಧ್ವೌ || ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮಃ | ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ || ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಆಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ || ಇತಿ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ತೀರ್ಥಂ ದತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸುವಾಸಿನೀನಾಂ ತೀರ್ಥಂ ದದ್ಯಾತ್)

ಶಂಖಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಂ ತೋಯಂ ಭ್ರಾಮಿತಂ ಕೇಶವೋಪರಿ | ಅಂಗಲಗ್ನಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ||

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾವಾರಿ ಪಾಪಹಾರಿ ನಿಷೇವಣೇ | ಆಜನ್ಮಕೃತಪಾಪಾನಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ದಿನೇ ದಿನೇ ||

ಶರೀರೇ ಜರ್ಝರೀಭೂತೇ ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತೇ ಕಲೇವರೇ | ಔಷಧಂ ಜಾಹ್ನವೀತೋಯಂ ವೈದ್ಯೋ ನಾರಾಯಣೋ ಹರಿಃ ||

ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುಮಥನಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿನಿವಾರಣಮ್ | ಸರ್ವದುಃಖೋಪಶಮನಂ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕಂ ಶುಭಮ್ ||

ಪ್ರಥಮಂ ಕಾಯಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಧರ್ಮಸಾಧನಮ್ |
ತೃತೀಯಂ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮೇವಂ ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿಧಾ ಪಿಬೇತ್ ||

(ಇತಿ ತ್ರಿವಾರಂ, ಪಾದೋದಕಮೇಕವಾರಂ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣತೀರ್ಥಂ ಚ ದತ್ವಾ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಂಗಾರಾದೀನ್ ದದ್ಯಾತ್)

(ಲಕ್ಷ್ಮೀಸೂಕ್ತಂ, ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಂ, ಮಧ್ವಜಾತಸ್ತೋತ್ರಮ್, ಅಣುಭಾಷ್ಯಂ, ಗೀತಾಯಾಂ ಪಂಚದಶಾಧ್ಯಾಯಂ, ತಾರತಮ್ಯಸ್ತೋತ್ರಂ, ನಾರಾಯಣವರ್ಮಸ್ತೋತ್ರಂ, ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯೇ ಸಪ್ತಮಾಧ್ಯಾಯಂ ಚ ವದೇತ್ ||

ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಚತುರಸ್ರಮಂಡಲೋಪರಿ ಪತ್ರದ್ವಯಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ತತ್ರ ಅಭಿಘಾರ್ಯ ಭಗವತ್ಸಮರ್ಪಿತಾನ್ನಾದಿ ಪರಿವೇಷಣಂ ಅನ್ನಶುದ್ಧಿಂ ಚ ಕುರ್ಯಾತ್ || (ಅಥ ತ್ಯಕ್ತಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

ಆಪೋಶನದ ಮೊದಲು ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳು

ಆತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮೇತಿ ಹರಿರೇಕ ಏವ ದ್ವಿಧಾ ಸ್ಥಿತಃ ||
ನಿವಿಷ್ಟೋ ಹೃದಯೇ ನಿತ್ಯಂ ರಸಂ ಪಿಬತಿ ಕರ್ಮಜಮ್ || 1 ||
ಶುಭಂ ಪಿಬತ್ಯಸೌ ನಿತ್ಯಂ ನಾಶುಭಂ ಸ ಹರಿಃ ಪಿಬೇತ್ |
ಪೂರ್ಣಾನಂದಮಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಾ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || 2 ||
ಸಂಕರ್ಷಣಶ್ಚ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸ್ತತ್ರ ಭೋಕ್ತೃಷು ಸಂಸ್ಥಿತೌ |
ಭೋಕ್ತೃಶಕ್ತಿಪ್ರದಾತಾರೌ ಭೋಕ್ತಾರೌ ಚ ವಿಶೇಷತಃ || 3 ||
ನಾರಾಯಣಾನಿರುದ್ಧೌ ತು ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಷು ಸಂಸ್ಥಿತೌ |
ತರ್ಪಕೌ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ತಸ್ಮಾದ್ಭೋಜ್ಯೌ ನ ಚರ್ವ್ಯತಃ || 4 ||

ಅವಕಾಶಪ್ರದೋ ನಿತ್ಯಂ ವಾಸುದೇವೋ ನಭಸ್ಥಿತಃ |
ಏವಂ ಪಂಚಾತ್ಮಕಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಯ ಉಪಾಸ್ತೇ ಸದೈವ ಹಿ | 5 ||
ಅವಕಾಶಪ್ರದಃ ಸೋಽಪಿ ಸ್ವಜಾತೀನಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಭೋಕ್ತಾ ಚಾಪ್ಯಾಯಕಶ್ಚೈವ ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸೀದತಿ || 6 ||
ನೈವೇದ್ಯಶೇಷಂ ತುಲಸೀವಿಮಿಶ್ರಿತಂ ವಿಶೇಷತಃ ಪಾದಜಲೇನ ಸಿಕ್ತಮ್ ||
ಯೋಽಶ್ನಾತಿ ನಿತ್ಯಂ ಪುರತೋ ಮುರಾರೇಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಯಜ್ಞಾಯುತಕೋಟಿಪುಣ್ಯಮ್ || 7 ||
ಪಾವನಂ ವಿಷ್ಣುನೈವೇದ್ಯಂ ಸುಭೋಜ್ಯಮೃಷಿಭಿಃ ಸ್ಮೃತಮ್ ||
ಅನ್ಯದೇವಸ್ಯ ನೈವೇದ್ಯಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಚರೇತ್ || 8 ||
ಕೊಟ್ಯೈಂದವ ಸಹಸ್ರೈಸ್ತು ಮಾಸೋಪೋಷಣಕೋಟಿಭಿಃ ||
ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ಪುಂಭಿರ್ವಿಷ್ಣೋರ್ನೈವೇದ್ಯಭಕ್ಷಣಾತ್ || 9 ||
ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ||
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ || 10 ||
ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಾ ಗುರವಃ ಸಾಕ್ಷಾದಿಷ್ಟಂ ದೈವಂ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ ||
ಆಚಾರ್ಯಾಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಾಃ ಸಂತು ಮೇ ಜನ್ಮಜನ್ಮನಿ || 11 ||
ಚಿತ್ರೈಃ ಪದ್ಯೈಶ್ಚ ಗಂಭೀರೈರ್ವಾಕ್ಯೈರ್ಮಾನೈರಖಂಡಿತೈಃ ||
ಗುರುಭಾವಂ ವ್ಯಂಜಯಂತೀ ಭಾತಿ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥವಾಕ್ || 12 ||
ಅರ್ಥಿಕಲ್ಪಿತಕಲ್ಪೋಽಯಂ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಿಗಜಕೇಸರೀ ||
ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಗುರುರ್ಭೂಯಾದಸ್ಮದಿಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ || 13 ||
ತಪೋವಿದ್ಯಾವಿರಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣೌಘಾಕರಾನಹಮ್ ||
ವಾದಿರಾಜಗುರೂನ್ವಂದೇ ಹಯಗ್ರೀವದಯಾಶ್ರಯಾನ್ || 14 ||
ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮಾನಸಾಂಭೋಜಭಾನವೇ ಕಾಮಧೇನವೇ |
ನಮತಾಂ ಕಲ್ಪತರವೇ ಜಯೀಂದ್ರಗುರವೇ ನಮಃ || 15 ||
ಕುಶಾಗ್ರಮತಯೇ ಭಾನುದ್ಯುತಯೇ ವಾದಿಭೀತಯೇ |
ಆರಾಧಿತಶ್ರೀಪತಯೇ ಸುಧೀಂದ್ರಯತಯೇ ನಮಃ || 16 ||
ದುರ್ವಾದಿಧ್ವಾಂತರವಯೇ ವೈಷ್ಣವೇಂದೀವರೇಂದವೇ |
ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರಗುರವೇ ನಮೋಽತ್ಯಂತದಯಲವೇ || 17 ||
ವಂದಾರುಜನಸಂದೋಹಮಂದಾರತರುಸನ್ನಿಭಮ್ |
ವೃಂದಾರಕಗುರುಪ್ರಖ್ಯಂ ವಂದೇವಾದೀಂದ್ರದೇಶಿಕಮ್ || 18 ||
ಧರಣೀಮಂಡಲೇ ಖ್ಯಾತಂ ಧೈರ್ಯಾದಿಗುಣಬೃಂಹಿತಮ್ |
ಧಿಕ್ಕೃತಾಶೇಷವಾದೀಭಂ ಧೀರಸಿಂಹಗುರುಂ ಭಜೇ || 19 ||

ಸುವಿದ್ವತ್ಕಮಲೋಲ್ಲಾಸಮಾರ್ತಾಂಡಂ ಸುಗುಣಾಕರಮ್ |
ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಸಕ್ತಹೃದಯಂ ಸುಕೃತೀಂದ್ರ ಗುರುಂ ಭಜೇ || 20 ||
ಸುಧಾದ್ಯಮಲಸದ್ಬೋಧಂ ಸುಕೀರ್ತಿವಿಲಸದ್ದಿಶಮ್ |
ಸುಧೀಸಂಸ್ತುತ್ಯಸುಗುಣಂ ಸುಶೀಲೇಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ || 21 ||
ಸುಶೀಲೇಂದ್ರಕರಾಬ್ಜೋತ್ಥಂ ಸುಶಾಂತ್ಯಾದಿಗುಣಾರ್ಣವಮ್ |
ಸುಧಾಪ್ರವಚನಾಸಕ್ತಂ ಸುವ್ರತೀಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ || 22 ||
ಸುಖತೀರ್ಥಮತಾಬ್ಧೀಂದುಂ ಸುಧೀಂದ್ರಸುತಸೇವಕಮ್ |
ಸುಧಾಪರಿಮಳಾಸಕ್ತಂ ಸುಯಮೀಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ || 23 ||
ಸುಯಮೀಂದ್ರಕರಬಾಜೋತ್ಥಂಸುವಿದ್ಯಾಬೋಧಕಂ ಸದಾ |
ಸುಮೂಲರಾಮಪೂಜಾಢ್ಯಂ ಸುಜಯೀಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ || 24 ||
ಕಲ್ಯಾಣಾದ್ಭುತಗಾತ್ರಾಯ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಿನೇ |
ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಕಟನಾಥಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ತೇ ನಮಃ || 25 ||
ಇಂದ್ರಿಯೇಭ್ಯಃ ಪರಾ ಹ್ಯರ್ಥಾ ಅರ್ಥೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪರಂ ಮನಃ |
ಮನಸಸ್ತು ಪರಾಬುದ್ಧಿರ್ಬುದ್ಧೇರಾತ್ಮಾ ಮಹಾನ್ ಪರಃ || 26 ||
ಮಹತಃ ಪರಮವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ಪುರುಷಃ ಪರಃ ||
ಪುರುಷಾನ್ನ ಪರಂ ಕಿಂಚಿತ್ಸಾ ಕಾಷ್ಠಾ ಸಾ ಪರಾ ಗತಿಃ || 27 ||
ನಮೋಽಮಂದನಿಜಾನಂದಸಾಂದ್ರಸುಂದರಮೂರ್ತಯೇ ||
ಇಂದಿರಾಪತಯೇ ನಿತ್ಯಾನಂದಭೋಜನದಾಯಿನೇ || 28 ||
ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೇ ನಿತ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಯೇ ||
ಪೂರ್ಣಾನಂದಾಯ ಹರಯೇ ಸರ್ವಯಜ್ಞಭುಜೇ ನಮಃ || 29 ||
ಯಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರುದ್ರಾದಿದೇವತಾನಾಂ ಶ್ರಿಯೋಽಪಿ ಚ ||
ಜ್ಞಾನಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಸದಾ ತಸ್ಮೈ ಹರಯೇ ಗುರವೇ ನಮಃ || 30 ||
ಪೂಜ್ಯಾಯ ರಾಘುವೇಂದ್ರಾಯ ಸತ್ಯಧರ್ಮರತಾಯ ಚ ||
ಭಜತಾಂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾಯ ನಮತಾಂ ಕಾಮಧೇನವೇ || 31 ||

ಭೋಜನಮಂತ್ರಃ

ಪರಿಷೇಕಃ

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ || (ಅನ್ನವನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.) ಓಂ ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ [ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ-ಋತಂ ತ್ವಾ ಸತ್ಯೇನ] ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ || (ಎಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.)

ಚಿತ್ರಾಹುತಿಃ

ಓಂ ಚಿತ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಯಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂತೇಭ್ಯಃ

ನಮಃ | **(ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎಲೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾಹುತಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.)**

ಆಪೋಶನಮ್ - ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಃ

(ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು) ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ (ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಪೋಷಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.) ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ | ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ **(ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)**

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಮ್

(ಭೋಜನದ ನಂತರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು) ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ **(ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)** ರೌರವೇ ಅಪುಣ್ಯನಿಲಯೇ ಪದ್ಮಾರ್ಬುದನಿವಾಸಿನಾಮ್ | ಅರ್ಥಿನಾಮುದಕಂ ದತ್ತಮಕ್ಷಯ್ಯಮ್ ಉಪತಿಷ್ಠತು || **(ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಎರಡು ಬಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ತೀರ್ಥ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದ ಹೊಕ್ಕಳನ್ನು 8 ಬಾರಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಬಿಡಬೇಕು.)**

ಭೋಜನಮಂತ್ರಃ ಸಂಪೂರ್ಣಃ

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಭೋಜನವನ್ನು ಬಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ :-

ಮೊದಲು ಎಲೆ ಮತ್ತು ಭೋಜನಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಋಷಿಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಂಡಲವಿಲ್ಲದೇ ಪಾತ್ರೆ, ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭೋಜನದ ಸಾರವನ್ನು ದೈತ್ಯರು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ಬಡಿಸುವವರು ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು, ಪಾಯಸವನ್ನು, ತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ಭೋಜನ ಮಾಡುವವನ (ಒಳಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಡಬೇಕು) ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.
- ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಬೇಕು. ಪಲ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅನ್ನವನ್ನು ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಬೇಕು.
- ಅನ್ನದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲೇ ತುಪ್ಪ, ತೊವ್ವೆ, ಪಾಯಸವನ್ನು ಬಡಿಸಬೇಕು.

ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳು :-

- ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಬಡಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. (ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು)
- ನಿತ್ಯವೂ ತೊವ್ವೆಯನ್ನು ಭುಂಜಿಸಲೇಬೇಕು. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ತೊವ್ವೆ ಇಲ್ಲದ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಂಡರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವೇ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು.
- ತುಪ್ಪವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬಾರದು. ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಯ ನಂತರ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಬಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

- ಭೋಜನವನ್ನು ಅತಿಥಿ-ಭೃತ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ವೃದ್ಧರಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು, ಬಾಂಧವರು, ಸೇವಕರು, ದುರ್ಬಲರು ಇವರು ಭೃತ್ಯರೆಂದೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಹ್ವಾನವಿಲ್ಲದೇ ವೈಶ್ವದೇವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು, ಬಳಲಿ ಬಂದವರು, ಅತಿಥಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವು ಅವರಿಗೆ, ಅವರ ಪಾಪವು ನಮಗೆ ಬರುವುದು. ಅತಿಥಿಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನವನ್ನು ಎಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣದ ನೆಲದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಭೋಜನದ ಕಾಲದ ದಿಕ್ಕುಗಳು :-

ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮವು ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣವು ತಾಯಿ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜ್ಯವೆಂದು ಮನುವಿನ ವಚನವಿದೆ.

ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಈ ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು -

- ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೇ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ದೇವಾರ್ಪಿತಗಳಾದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನೂ, ವೈಶ್ವದೇವವಾಗದೆ ಇದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು. ಮಹಾಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾನ್ನವನ್ನೂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾದರೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.
- ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪರಾನ್ನವನ್ನೂ, ಯತ್ಯನ್ನವನ್ನೂ, ನೀಚಾನ್ನವನ್ನೂ, ವಿಕ್ರೀತಾನ್ನವನ್ನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು.
- ಭೋಜನ ಮಾಡುವವನು ಮೈಲಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ, ತಲೆಗೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡೂ, ಕೂದಲನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡೂ, ಅಂಗಿ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡೂ, ಎಡಗೈಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಊರಿಕೊಂಡೂ, ಕುಕ್ಕುಟಾಸನವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೂ, ಕಾಲುಚಾಚಿಕೊಂಡೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡೂ, ನಗುತ್ತಲೂ, ಹಾಳುಹರಟೆ ಹೊಡಕೊಂಡೂ, ಬಹಳ ಆತುರದಿಂದಲೂ, ಶಬ್ದಮಾಡಿಕೊಂಡೂ, ಉಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಅರ್ಧ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡೂ, ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಕನಾಗಿಯೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು.
- ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ಮಣೆ ಅಥವಾ ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನೀರಿನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಭಿಮಂತ್ರಿತವಾದ ಆಪೋಶನಜಲಕ್ಕೆ ಎರಡನೇ ನೀರು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಆಪೋಶನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಶಬ್ದವಾಗಬಾರದು. ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಾದಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ, ಮಧ್ಯದಿಂದಲೂ, ದೇವತೀರ್ಥವೆನಿಸುವ ಬೆರಳುಗಳ ತುದಿಗಳಿಂದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಆಲ, ಎಕ್ಕೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಎಲೆಗಳನ್ನೂ ತಾಮ್ರ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಮಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಇಪ್ಪೆ, ಕೊಡಸಿಗೆ, ಜಂಬು, ಪ್ಲಕ್ಷ (ಕಿರುಗೋಳಿ, ಬಸರಿ) ಅತ್ತಿ, ಬಾಳೆ, ಹಲಸು, ಮಾದಳಗಿಡಗಳ ಎಲೆಗಳು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳು. (ಪದ್ಮಪಲಾಶಪತ್ರಗಳು ಯತಿಗಳಿಗೇ ವಿಹಿತಗಳು)
- ಹಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೈಲಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಬಡಿಸಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನ, ನೀರು, ಉಪ್ಪು, ಪಾಯಸ, ತುಪ್ಪ, ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಬಡಿಸಬಾರದು.
- ಬಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿತ್ತಾಳೆ, ಕಂಚು ಇವುಗಳ ಸೌಟುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೌಟು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೌಟು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

- ಭೋಜನ ಮಾಡುವಾಗ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಮಧುರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಉಪ್ಪು ಹುಳಿಯಾದವುಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಖಾರ ಕಹಿಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಠಿನವಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬಹಳ ದ್ರವಗಳಾಗಿಯೂ ಕಠಿನವಾದವುಗಳೇ ಆಗಿಯೂ ಇರಬಾರದು.
- ಬರೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಿನ್ನಬಾರದು ; ಹಾಲಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು ; ಕುಡಿದುಳಿದ ನೀರನ್ನು ಪುನಃ ಕುಡಿಯಬಾರದು ; ತಿಂದು ಉಳಿದ ಕವಳವನ್ನು ಪುನಃ ತಿನ್ನಬಾರದು ; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಕುಡಿದುಳಿದ ನೀರನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಕುಡಿಯಲೇಬಾರದು. ಬೇರೆಯವರು ಕುಡಿದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಊಟ ಮಾಡಿ ಕೈಬಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಲ್ಲ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಬಾರದು.
- ಜಠರದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನ್ನ, ಭಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಕಠಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಉಳಿದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ನೀರು ಮೊದಲಾದ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಂಶವನ್ನು ವಾಯುಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.
- ಆಪೋಶನ ಜಲ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಪೋಶನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಪರಿಷೇಚನಾದಿ

ತೀರ್ಥವನ್ನು, ತುಳಸಿಯನ್ನು ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಪರಿಷೇಚನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪರಿಷೇಚನಪ್ರಕಾರವು ಹೀಗಿದೆ - ಗಾಯತ್ರೀ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅನ್ನಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ನಂತರ "ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ ...." ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪರಿಷೇಚನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ "ಚಿತ್ರಾಯ ನಮಃ, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಾಯ ನಮಃ, ಯಮಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ" ಎಂಬ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಲಎಲೆಯ ಭಾಗದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆಪೋಷಣವನ್ನು ತುಳಸೀಸಹಿತ ತೀರ್ಥದಿಂದ "ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

- ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಇಡಬೇಕು.
- ಆಹುತಿಯ ಪರಿಮಾಣ ಒಂದು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಗಾತ್ರದಷ್ಟಿರಬೇಕು.
- ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲೆ, ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೂ ಇಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.
- ಮೂರನೇ ಆಹುತಿಯಾಗಿ ಯಮಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಎಂದು ಕಡೆಯ ಆಹುತಿಯನ್ನು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಇಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ.
- ಆಹುತಿಯ ನಂತರ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಪೋಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.
- ಆಪೋಷಣವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಕೈಯಿಂದ ನೀರು ಸುರಿದು ಹೋದರೆ ಆ ಕೈಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಪುನಃ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎರಡು ಬಾರಿ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.